2025/2322

14.11.2025

NÕUKOGU OTSUS (ÜVJP) 2025/2322,

13. november 2025,

millega toetatakse riikide suutlikkuse suurendamist tsiviilisikute kaitse tõhustamiseks ning tavapäraste ja kujunemisjärgus relvatehnoloogiate mõju leevendamiseks

EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu lepingut, eriti selle artikli 28 lõiget 1 ja artikli 31 lõiget 1,

võttes arvesse liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja ettepanekut

ning arvestades järgmist:

(1) 2016. aastal vastu võetud Euroopa Liidu üldises välis- ja julgeolekupoliitika strateegias (edaspidi „ELi üldine strateegia“) rõhutatakse, et liit suurendab oma panust Euroopa kollektiivsesse julgeolekusse.

(2) ELi üldises strateegias märgitakse, et liit toetab tugevalt mitmepoolsete desarmeerimise, massihävitusrelvade leviku tõkestamise ja relvastuskontrolli lepingute ja režiimide ülemaailmset kohaldamist, täielikku rakendamist ja jõustamist.

(3) Üks selline õigusakt, nimelt Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni (ÜRO) ülemäärasekahjustava või purustava toimega tavarelvade kasutamise keelustamise ja piiramise konventsioon (edaspidi „konventsioon“), reguleerib relvastatud konfliktides teatavate tavarelvade kasutamist, mida peetakse võitlejatele ülemääraste kannatuste või tsiviilelanikkonnale ülemäärase kahju põhjustajaks.

(4) Liit soovib aidata kaasa konventsiooni ülemaailmsele kohaldamisele, rakendamisele ja tugevdamisele, et see jääks mitmepoolse desarmeerimise, massihävitusrelvade leviku tõkestamise ja relvastuskontrolli süsteemi tugevaks ja tõhusaks osaks, tuginedes seega tööle, mida on tehtud nõukogu otsuse (ÜVJP) 2021/1694 ([1]) alusel.

(5) Lisaks soovib liit toetada tulevikupakti rakendamist, mille ÜRO liikmesriigid võtsid vastu 2024. aastal, et uuendada oma kohustust rahu ja julgeoleku valdkonnas, leppides kokku olulistes meetmetes ülemaailmse stabiilsuse suurendamiseks. Nende meetmete hulgas olid kehtivatest rahvusvahelistest desarmeerimisvahenditest tulenevate kohustuste kinnitamine, uuenduslike lähenemisviiside kasutuselevõtmine ja uute vahendite väljatöötamine tsiviilisikute kaitse tõhustamiseks,

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA OTSUSE:

Artikkel 1

1. Käesoleva otsusega toetatava projekti eesmärk on tugevdada riikide suutlikkust kaitsta tsiviilelanikke ning leevendada tavapäraste ja kujunemisjärgus relvatehnoloogiate mõju.

2. Selleks toetab liit järgmist tegevust:

a) tagada ennetavad, dünaamilised ja oludega kohandatavad strateegiad uute ja kujunemisjärgus relvatehnoloogiatega tegelemiseks;

b) käsitleda kujunemisjärgus relvatehnoloogiate mõju tsiviilelanike kaitsele, suurendades sidusrühmade tehnilisi, praktilisi ja normatiivseid teadmisi;

c) aidata kaasa ÜRO tulevikupakti rakendamisele ning ÜRO kestliku arengu eesmärkide ja rahvusvahelise inimõigustealase õiguse edendamisele valdkondades, kus need ühtivad humanitaarse desarmeerimise tööga.

3. Projekti üksikasjalik kirjeldus on esitatud käesoleva otsuse lisas.

([1]) Nõukogu 21. septembri 2021. aasta otsus (ÜVJP) 2021/1694, millega toetatakse ülemääraseid kahjustusi tekitavate või valimatu toimega tavarelvade kasutamise keelustamist ja piiramist käsitleva konventsiooni ülemaailmset kohaldamist, rakendamist ja tugevdamist (ELT L 334, 22.9.2021, lk 14, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec/2021/1694/oj).

Artikkel 2

1. Käesoleva otsuse rakendamise eest vastutab liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja (edaspidi „kõrge esindaja“).

2. Artiklis 1 osutatud projektide tehniline rakendamine on tehtud ülesandeks ÜRO desarmeerimisbüroole (UNODA).

3. UNODA täidab oma ülesandeid kõrge esindaja vastutusel. Selleks lepib kõrge esindaja UNODAga kokku vajalikus töökorras.

Artikkel 3

1. Lähtesumma artiklis 1 osutatud projekti rakendamiseks on 1 299 897,33 eurot (edaspidi „kulud“).

2. Kulusid hallatakse vastavalt liidu eelarve suhtes kohaldatavatele menetlustele ja reeglitele.

3. Järelevalvet kulude nõuetekohase haldamise üle teeb komisjon. Sel eesmärgil sõlmib komisjon UNODAga vajaliku lepingu (edaspidi „leping“). Lepingus sätestatakse, et UNODA tagab liidu rahalise toetuse nähtavuse vastavalt selle suurusele.

4. Komisjon püüab sõlmida lepingu niipea kui võimalik pärast käesoleva otsuse jõustumist. Komisjon teavitab nõukogu kõigist lepingu sõlmimise käigus esile kerkivatest probleemidest ning teatab nõukogule lepingu sõlmimise kuupäeva.

Artikkel 4

1. Kõrge esindaja annab nõukogule käesoleva otsuse rakendamise kohta aru, lähtudes UNODA poolt iga kuue kuu järel koostatavatest aruannetest. Nimetatud aruannete põhjal viib nõukogu läbi hindamise.

2. Komisjon annab nõukogule aru artiklis 1 osutatud projekti finantsaspektide kohta.

Artikkel 5

1. Käesolev otsus jõustub selle vastuvõtmise päeval.

2. Käesolev otsus kaotab kehtivuse 36 kuu möödumisel artikli 3 lõikes 3 osutatud lepingu sõlmimise kuupäevast. Kui kuue kuu jooksul alates käesoleva otsuse jõustumise kuupäevast ei ole lepingut sõlmitud, kaotab käesolev otsus kehtivuse.

Brüssel, 13. november 2025

Nõukogu nimel

eesistuja

S. LOSE

LISA

PROJEKTIDOKUMENT

Riikide suutlikkuse suurendamine tsiviilisikute kaitse tõhustamiseks ning tavapäraste ja kujunemisjärgus relvatehnoloogiate mõju leevendamiseks

1. **KONTEKST JA ALUSPÕHIMÕTE**

Tulevikupakti vastuvõtmisega 2024. aastal uuendasid ÜRO liikmesriigid oma kohustusi rahu ja julgeoleku valdkonnas, leppides kokku olulistes meetmetes ülemaailmse stabiilsuse suurendamiseks. Nende meetmete hulgas olid kehtivatest rahvusvahelistest desarmeerimisvahenditest tulenevate kohustuste kinnitamine, uuenduslike lähenemisviiside kasutuselevõtmine ja uute töövahendite arendamine tsiviilisikute kaitse tõhustamiseks.

Tulevikupakti 26. meetme eesmärk on toetada riike nende jõupingutustes kaitsta tsiviilelanikke ohtude eest, mida kujutavad endast tavarelvad ja kujunemisjärgus relvatehnoloogiad. Meetmega 27 tunnistatakse, et rahvusvahelise rahu ja julgeoleku säilitamise kollektiivse püüdluse jaoks tekitavad kiired tehnoloogilised muutused nii võimalusi kui ka riske, ning rõhutatakse vajadust tegeleda kohe autonoomse surmava relvasüsteemi tüüpi kujunemisjärgus tehnoloogiate küsimusega.

Lisaks mõistsid riigid 14. meetme raames kõige karmimalt hukka relvakonfliktide laastava mõju tsiviilisikutele, tsiviilinfrastruktuurile ja kultuuripärandile ning väljendasid erilist muret ebaproportsionaalse mõju pärast, mida relvakonfliktidega kaasnev vägivald avaldab naistele, lastele, puuetega inimestele ja teistele haavatavas olukorras olevatele isikutele.

Kokkuvõttes rõhutatakse eelnevaga seda, et relvakonfliktide ning tavapäraste ja kujunemisjärgus relvatehnoloogiate kasutamise ja kontrollimisega seotud probleeme on oluline käsitleda inimkesksest vaatepunktist, eelistades meetmeid, mis edendavad humanitaarpõhimõtteid, inimõigusi, kestlikku arengut ja muid inimeste heaolu seisukohast määrava tähtsusega kaalutlusi.

Projekt on kavandatud tervikliku praktilise poliitika vahendina, mille eesmärk on suurendada riikide teadmisi ja suutlikkust, leevendamaks tavapäraste ja kujunemisjärgus relvatehnoloogiate mõju ning täitmaks nende ratifitseeritud humanitaarlepingutest tulenevaid kohustusi.

2. **EESMÄRGID**

Nõukogu otsuse üldeesmärk on tugevdada riikide suutlikkust kaitsta tsiviilisikuid ning leevendada tavapäraste ja kujunemisjärgus relvatehnoloogiate mõju.

Selleks tehakse projekti raames järgmist:

a) kindlustatakse tulevik, tagades ennetavad, dünaamilised ja oludega kohandatavad strateegiad uute ja kujunemisjärgus relvatehnoloogiatega tegelemiseks;

b) käsitletakse kujunemisjärgus relvatehnoloogiate mõju tsiviilelanike kaitsele, suurendades sidusrühmade tehnilisi, praktilisi ja normatiivseid teadmisi;

c) aidatakse kaasa tulevikupakti rakendamisele ning kestliku arengu eesmärkide ja rahvusvahelise inimõigustealase õiguse edendamisele valdkondades, kus need ühtivad humanitaarse desarmeerimise alaste jõupingutustega ning

d) jätkatakse tööd, mida on tehtud projekti raames, millega toetatakse teatavate tavarelvade kasutamist käsitleva konventsiooni ülemaailmset kohaldamist, rakendamist ja tugevdamist (nõukogu 21. septembri 2021. aasta otsus (ÜVJP) 2021/1694).

3. **OODATAVAD VÄLJUNDID JA TEGEVUSED**

Projekti raames viiakse ellu järgmised tegevused.

3.1. Tegevus 1: tuleviku kindlustamine tehnoloogiliste edusammude kontekstis

3.1.1. Tegevuse eesmärk

Selle projekti eesmärk on aidata riikidel aktiivselt ennetada ja lahendada uusi ja tekkivaid probleeme ning kohaneda tehnoloogiliste muutustega, samuti tagada, et kujunemisjärgus relvatehnoloogiate kavandamisel ja kasutamisel peetaks jätkuvalt silmas eelkõige innovatsiooni vastutustundlikkust ja tsiviilelanike kaitsmise kohustust. Täpsemalt püütakse selle tegevusega toetada riike nende mitmepoolsetes aruteludes autonoomsete surmavate relvasüsteemide üle, eelkõige valitsusekspertide rühmas, mis käsitleb autonoomse surmava relvasüsteemi tüüpi kujunemisjärgus tehnoloogiaid.

3.1.2. Tegevuse kirjeldus

Tegevuse elluviimise käigus:

— töötatakse välja vähemalt kaks riskihindamist sisaldavat uuringut, et koguda teavet kujunemisjärgus relvatehnoloogiate arendamise ja kasutamise hetkeseisu kohta ning hinnata nende tehnoloogiate võimalikku mõju ülemaailmsele rahule ja julgeolekule, rahvusvahelisele humanitaarõigusele ja rahvusvahelisele inimõigustealasele õigusele;

— korraldatakse kuni kuus dialoogi, et hõlbustada teadlaste, tööstusjuhtide, eetikute, inseneride ja diplomaatide valdkondadevahelist koostööd terviklike lahenduste edendamiseks ning tagada, et kujunemisjärgus relvatehnoloogiate kavandamisel ja kasutamisel võetakse piisavalt arvesse eetilisi, õiguslikke, humanitaarseid ja inimõigustega seotud mõjusid. Vähemalt üks dialoog toimub koostöös akadeemiliste ja teadusasutustega, et suurendada teadmisi ja teadlikkust naiste ja noorte rollist desarmeerimises, kaasates sisuliselt naiseksperte ja desarmeerimise valdkonnas tegutsevaid noori.

3.1.3. Tegevuse oodatav tulemus

— Nende kahe uuringuga kaardistatakse ja analüüsitakse uute ja kujunemisjärgus relvatehnoloogiate võimalikku mõju, koostatakse selle kohta poliitilisi soovitusi ning tehakse kindlaks riikide reageerimis- ja tegutsemisvõimalused. See peaks kaasa tooma riikide ja teiste sidusrühmade suurema aktiivsuse nende küsimuste käsitlemisel. Dialoogid annavad võimaluse edendada autonoomsete surmavate relvasüsteemide teemalisi arutelusid ja toetada asjaomaste valitsustevaheliste protsesside, eelkõige autonoomseid surmavaid relvasüsteeme käsitleva valitsusekspertide rühma edusamme aastatel 2025–2026 ja pärast seda.

— Lisaks soodustab see tegevus laiapõhjaliste perspektiivide kogumist ja sünteesimist selles küsimuses ning tõstab tuvastatud probleemid ja seni vähe tähelepanu saanud (eriti maailma lõunapoolsete riikide) vaatepunktid asjakohasel juhul esile rahvusvahelisel areenil ja mitmepoolsetes aruteludes, sealhulgas autonoomseid surmavaid relvasüsteeme käsitlevas valitsusekspertide rühmas.

— Tegevuse eesmärk on ka tagada, et naiste ja noorte rolli desarmeerimises käsitletakse põhjalikult ja nende rühmade pikaajalise integreerimise kavatsusega. Seega tuleks naiste ja noorte esindajatele tagada volitused ja võimalused asjakohastes küsimustes kaasa rääkida ning kaasamisvõimalused tuleks kindlaks teha ja neid tuleks kasutada lõppeesmärgiga tagada nende rühmade regulaarne sisuline osalemine mitmesugustel desarmeerimisfoorumitel.

3.2. Tegevus 2: teatavate tavarelvade konventsiooni ja muude peamiste vahendite riikliku rakendamise edendamine ja hõlbustamine

3.2.1. Tegevuse eesmärk

See tegevus keskendub eesmärgile anda riikidele ja asjaomastele sidusrühmadele põhjalikud teadmised ja suutlikkus teatavate tavarelvade konventsiooni ja muude nende ratifitseeritud peamiste rahvusvaheliste humanitaarvaldkonna vahendite kasutuselevõtmise ja rakendamise asjus ning selle asjus, kuidas need küsimused on seotud rahvusvaheliste inimõigustealaste kohustuste ja kestliku arengu eesmärkidega.

3.2.2. Tegevuse kirjeldus

Selle tegevuse elluviimise käigus:

— osutatakse kuni neljale teatavate tavarelvade konventsiooni kõrgele osalisele tehnilist abi konventsiooni ja selle protokollide rakendamiseks vajalike õigusaktide ja/või poliitika ja käsiraamatute läbivaatamiseks ja/või nende koostamiseks/ajakohastamiseks, kasutades nõukogu otsuse (ÜVJP) 2021/1694 alusel välja töötatud teatavate tavarelvade konventsiooni rakendussuuniseid;

— töötatakse välja üks kasutajasõbralik ja ühtne veebiplatvorm, mis pakub põhjalikku teavet humanitaarse desarmeerimise vahendite kohta ning hõlmab järgmist:

  — asjakohaste vahendite rakendusaktide ja poliitikameetmete ning muude asjakohaste ressursside juriidiline andmekogu, mille eesmärk on suurendada riikide teadmisi ning hõlbustada teabe jagamist parimate tavade ja õiguslike arengusuundade kohta;

  — tehnilise abi taotluste hõlbustamiseks mõeldud platvorm, mis ühendab omavahel riigid, asjaomased sidusrühmad ja eksperdid, kes saavad anda tehnilist abi seoses ratifitseerimiseelse nõustamisega ning humanitaarse desarmeerimise vahendite rakendamise ja järgimisega;

  — välisressursse sisaldav platvorm, mis võimaldab riikidel tutvuda humanitaarse desarmeerimisega seotud materjalide valikuga ning hoida end kursis muutuste ja suundumustega;

  — teatavate humanitaarse desarmeerimise vahendite iga-aastase aruandluse lihtsustamiseks mõeldud e-platvorm, millega tagatakse läbipaistvus ja vastutus ning vähendatakse riikide aruandluskohustuste täitmise koormust.

3.2.3. Tegevuse oodatavad tulemused

— Selle tegevuse raames osutatav sihtotstarbeline tehniline abi peaks aitama valitud kõrgetel lepinguosalistel teatavate tavarelvade konventsiooni riiklikul tasandil tõhusamalt rakendada. Ühtlasi suurendab see nõukogu otsuse (ÜVJP) 2021/1694 alusel välja töötatud rakendussuuniste nähtavust ja loob praktilise aluse sihipärase rakendusabi andmiseks tulevikus.

— Lisaks peaks tegevuse tagajärjel loodama UNODA hallatav veebiplatvorm, mis sisaldab mitmesuguseid praktilisi töövahendeid, suuniseid ja materjale, sealhulgas riiklike õigusaktide ja poliitikameetmete andmebaasi. Platvorm hõlbustab üldist juurdepääsu materjalidele ja annab riikidele praktilist abi seoses iga-aastaste aruandluskohustustega teatavate humanitaarse desarmeerimise vahendite raames, et suurendada aruannete esitamise määra. Peale selle aitab platvorm anda suuremat selgust humanitaarse desarmeerimise lepingute vastastikuse täiendavuse kohta, et toetada nii rakendamise kui ka ülemaailmse kohaldamise alaseid jõupingutusi.

3.3. Tegevus 3: tehniliste töövahendite arendamine ja tsiviilisikute kaitse alase teadlikkuse suurendamine

3.3.1. Tegevuse eesmärk

See tegevus keskendub parimate tavade jagamisele ning poliitikakujundajate, praktikute ja organisatsioonide jaoks mõeldud tehniliste töövahendite arendamisele, et tõhustada tsiviilisikute kaitset relvakonfliktides ja leevendada relvade mõju. Tegevusega panustatakse ka meetmetesse, mille eesmärk on suurendada usaldust nende riikide seas, kes on asjaomaste rahvusvahelise humanitaarõiguse ja inimõiguste alaste vahendite osalised või on need heaks kiitnud.

3.3.2. Tegevuse kirjeldus

Selle tegevuse elluviimise käigus:

— korraldatakse vähemalt kolm seminari valitsusametnikele, sõjaväelastele ja kodanikuühiskonna esindajatele, et jagada teavet tsiviilisikute kaitse alase poliitika ja metoodikaga seotud parimate tavade kavandamise ja rakendamise kohta;

— teostatakse vähemalt üks teaduslik/kontekstipõhine analüüs tsiviilisikute kaitsmise kohta relvade mõju eest, et teha kindlaks riikide peamised võimalikud tegevusvaldkonnad ja nendega seotud lahendused, mis hõlmavad asjaomastest inimõiguste mehhanismidest tulenevat võimalikku konvergentsi ja vastastikust täiendavust;

— koostatakse üks relvade ja laskemoona juhend ohvrite registreerimise hõlbustamiseks, et tugevdada ÜRO suutlikkust koguda relvadega seotud andmeid, sealhulgas tuvastada relvad ning surma või vigastuse üksikasjad, eesmärgiga tugevdada vastutust ja tõhustada teadlikku otsusetegemist.

3.3.3. Tegevuse oodatavad tulemused

— Seminarid peaksid suurendama osalejate teadmisi inimkesksetest relvade mõju vähendamise viisidest. Lisaks annavad need võimaluse aruteludeks mitmesuguste osalejate, sealhulgas kohapeal töötavate sõjaliste ja kodanikuühiskonna ekspertide vahel, et määrata kindlaks praktilised meetmed inimkesksete strateegiate rakendamiseks eri pädevusvaldkondades, soodustades samal ajal sektoritevahelist vastastikust rikastamist ja tuginedes rahvusvaheliste inimõiguste mehhanismide soovitustele. Nende valitsuse, tsiviilsektori, ametnike ja kaitsetööstuse sidusrühmade ning kodanikuühiskonna esindajate ja muude asjaomaste ekspertide vaheliste militaaralaste arutelude eesmärk on leida ja koguda konkreetseid näiteid parimatest tavadest tsiviilisikute kaitsmisel tavarelvade kasutamise eest. Kogutud teave peaks olema selles küsimuses aluseks riikide ja sidusrühmade laiemale kaasamisele eesmärgiga luua praktikakogukond, mis seab esikohale tsiviilelanike kaitse, ning anda riikidele praktilisi suuniseid riiklike poliitikameetmete ja tavade läbivaatamisel või koostamisel.

— Analüüsidokumendis määratakse kindlaks riikidele soovitatavad tegevusvaldkonnad, et tõhustada tsiviilelanike kaitse strateegiaid olemasolevate humanitaarse desarmeerimise vahendite kontekstis. Riigid peaksid meetmete ja kaasamisvõimaluste kohta antud soovitusi UNODA toetusel rakendama.

— Tehnilised suunised peaksid suurendama ÜRO täpsust ja suutlikkust koguda oma eri üksuste ja asutuste, sealhulgas kohapeal töötavate ekspertide kaudu relvadega seotud andmeid, vastates seega otse riikide taotlustele, et ÜRO esitaks andmeid relvade kasutamise ja tsiviilisikute kaitse kohta standardsemal viisil. Lisaks aitab see tagada terminoloogia ja mõistete järjepideva kasutamise ÜRO esitatud suunistes ja teabes.

4. **TÖÖTAJAD**

Selle nõukogu otsuse rakendamiseks on vaja töötajate jätkuvat kohalolekut Genfis, et tagada nõukogu eelmisest otsusest saadik toimuvate tegevuste ühtlustatud elluviimine.

Võttes arvesse eespool kirjeldatud kavandatud tegevuste ulatust ning selleks, et tagada käesoleva nõukogu otsuse kvaliteetne rakendamine ja jõupingutuste jätkusuutlikkus, tehakse ettepanek luua üks spetsiaalne P3-taseme programmijuhi ametikoht ja üks kulude jagatud katmisega GS-taseme täistööajaga haldustoe töötaja ametikoht. GS-taseme ametikohta rahastatakse esimesel aastal muudest eelarvevälistest vahenditest ning UNODA kutsub ELi liikmesriike üles rahastama ka spetsiaalset nooremspetsialisti (JPO) ametikohta eesmärgiga toetada ja rakendada teatavate tavarelvade konventsiooni meetmeid. Täiendavad personalivajadused hõlmavad ekspertkonsultante ja üksikuid töövõtjaid, kes valmistavad ette konkreetseid tegevusi või tooteid, kui asutuse sees puuduvad selleks vajalikud eksperditeadmised.

5. **SEIRE, HINDAMINE JA ARUANDLUS**

UNODA / teatavate tavarelvade konventsiooni rakendamise tugiüksus esitab igal aastal eduaruanded projekti elluviimise kohta.

6. **KESTUS**

Projekti elluviimise eeldatav kogukestus on 36 kuud.

7. **ELi NÄHTAVUS**

UNODA Genfi osakond tagab kooskõlas ÜRO tavadega ELi panuse nähtavuse, sealhulgas projektimaterjalide sobiva märgistusega, et rõhutada ELi rolli ja panust projektitegevustes. Seeläbi tagatakse, et ELi panus on nähtav, läbipaistev ja hästi märgistatud.

8. **KASUSAAJAD**

Projekti peamised kasusaajad on riikide esindajad, sealhulgas ametlikud esindajad, riikide kontaktasutused, eksperdid ja sõjaväelased. Kasusaajate hulka kuuluvad ka peamised humanitaarse desarmeerimise valdkonnas töötavad sidusrühmad, sealhulgas ÜRO üksused ja asutused, kes toetavad riike mitmesuguste humanitaarse desarmeerimise vahenditega seotud kohustuste täitmisel.